

Davor Stipan

SVJETIONIK

Gledao sam ga kako sanja sebe. U tim trenutcima nije bilo ničega što bi ga lišilo zabluda kojima se povremeno prepuštao. Nije bio nevoljen, štoviše, s velikim je ushitom upijao svakojake impulse i iskrene naklonosti okoline. Ipak, redovito bi sanjao sebe. Gomile nepatvorene slobode i edenskog zanosa krasile su njegove predodžbe. Dugo je odolijevao šarolikoj paleti vanjskih smutnji te postao beskrajno imun na sve njihove manifestacije. Osjećao sam se izrazito ugodno promatrajući jednog viteza i štitonošu koji se smiješio sanjajući more.

Kada se budio, ja bih ga prijemčivo apsorbirao, te više od svega učio od etapne prilagodbe ovozemaljskom koja bi se gotovo ekspresionistički mogla iščitavati na njegovu licu. Groteskna izraza i ožalošćena srca transformirao je svoje biće ka novom dobu. Nakon pučina nikad nije bio preporođen. Isuviše svjestan svako jutro bi iznova umirao. Kako li je samo bilo teško ovom uškopljenom vihoru svaki dan započinjati spoznajom o vlastitoj zatomljenosti?! Bio bih krajnje neiskren kada bih tvrdio da se nisam osjećao podjednako turobno posmatrajući ga u ovakvim prilikama. No, naravno, to sam mu uvijek prešućivao. Tada bi pili tursku kavu sa puno šećera i malo mlijeka, te naizmjenice komentirali novosti s teleteksta.

Ne sjećam se dana kada je ovaj ritual izostao. Nakon pola sata navukli bi svoja formalna obličja te krenuli svaki svojim putem. Vidjeli smo se tek predvečer. Sve do nove plovidbe. Do novih mora. I tako svaki dan. Svaki dan sam zavidio ovoj utvari.

Jednom mi je britko napomenuo kako nedovoljno uživam opsjene, te kako će me puka promatranja i raščlambe dovesti do kolapsa ličnosti. Nikad nisam vjerovao takvim njegovim viđenjima. Štoviše, ona su bila jedna od rijetkih (nazovi) sugestija u čiju se analizu nisam usudio upustiti. Smatrao sam da ću pogubiti konce, da ću utonuti u bezdan i pružiti dlanove asketskoj bespredmetnosti. Zaboga, ta opsjene me nisu zanimale! Volio sam konkretnost, učinkovitost, da ne kažem nužnu realnost koja će se posredstvom znoja i upornosti prefigurirati u nešto korisno. Ukoliko sam glasno odbijao njegovo uživanje (što ja znam čega), smiješio se. Oduvijek se na to

smiješio. Netom bi mu se pogled zamaglio te odlutao kroz zidove. Tako je znao dugo stajati, te se činilo da bi najradije zaspao, nestao, iznova sanjao. More. Tek bi ga prosta nužnost svakodnevice tromo probudila iz ovakvih skitnji.

U slobodno vrijeme smo igrali šah, a svake druge srijede, kao po nekom višem zakonu, popodneva smo provodili pokraj svjetionika. Odavno sam zaboravio zašto smo samotno pribježište tražili srijedom i zašto baš svake druge. Kako bih samo trnuo gledajući njegovu sablast pokraj moćne vertikale dok ozaren, kao dijete koje ničē, osluškuje škrgutanje žala i arije vjetra. Da mi je bilo tek dijelom naslutiti tren njegova zanosa i plahi titraj besprijeborna nerva podno buktinje nepokorenosti. To su bile sekvence moga postojanja kada sam u sebi poželio biti avet. Sada shvaćam da mu je sve bilo sveto na svoj način, pa čak i dnevne svireposti koje je volio banalizirati.

Nikad nije mirno utonuo u san. Valjda od iščekivanja, kadšto i od bojazni od ponovnog buđenja. Jednom, tek jednom, prije no što je umro pred zoru, usnuo je spokojan, neobično sretan. Kao da zna. Vlakovi podno našeg humka taj dan nisu vozili, jedan zaigrani školarac nepovratno je napucao ragbi loptu u obližnji brzac, a priglupi susjed je rasjekao prst desne ruke na cirkularu u lokalnoj pilani. Sjećam se da tog proljeća nisam zapazio čiope koje su, tražeći ugodnija pribježišta, ovuda redovito krstarile.

Ljeto je bilo dugo, čak predugo za cjelodnevno slušanje kreveljenja pijanih adolescenata podno našeg svjetionika. Svojski sam se trudio dočarati sve njegove kreacije, prihvatiti opsjenu kao ultimativni kontinuitet opstanka, produbiti istrošene bas strune vođen njegovom mišlju i daleko prognati sve moje netankoćutne pojave i bivstvovanja. Bilo je teško, prijeteće nadasve, no nisam uspio. Nisam nikad dosanjao more na način kakvim ga on sada živi, niti sam uspio gledati kroz barijere dok su me „falši“ pokušavali promijeniti. Možda će mi prekasna spoznaja njega zauvijek priječiti put ka onome što je on smatrao srećom. Bojao sam se da će listopad još više izmasakrirati moje slutnje, te i ono malo ostataka nekadašnjeg mene.

Stigla je zima, a žena podmakle dobi, svaki dan u isto vrijeme, negdje oko 17 sati, kucala je na vrata njegove brvnare pokušavajući mi podvaliti neobrađene trupce drveta za ogrjev dok je njezin proćelavi sin dvadesetak metara niže u blatnjavom kamionu čekao ishod trgovanja. Krajem prosinca, baš negdje nakon Božića nenamjerno sam prestao slušati njeno kucanje, te je

ubrzo odustala. Prestao sam i gledati okolne brežuljke izbrazdane dječjom igrom, a odavno sam zaboravio obraćati pažnju na epski sukob zimskog povjetarca i stoičkih jablanova sa lijeve strane zapadnog potoka. Zapazio sam kako prihvaćam zimu kao ukletu dimenziju. Zapravo, svaki dan mi se počeo pričinjati kao uhoda, kao onaj koji stvara i žigosa svaki moj udisaj svojom izvještačenom krinkom.

Jednog prijepodneva začuo se neobičan glas iz njegove ladice. Nisam htio vjerovati da me želi toliko mučiti pa mi se, evo, obraća na ovako osebujan način. Što sam dulje odolijevao, glas je bio sve učestaliji. Ipak, nakon izvjesnog vremena, negdje koncem siječnja, počeo sam komunicirati s njim. Bile su to herojske riječi Mihaelove na stratištima pokorenih onostranaca. Sve više sam postajao, prekaljenim bolom osokoljeni „boljševik“. Bio sam ponosan na sebe što sam uistinu duboko i jezivo lakomislno vjerovao da sam normalan. Čak i pet mjeseci nakon otkaza, ja sam svako jutro odlazio na svoje radno mjesto u obližnji kiosk za naplatu cestarine, a da nisam napustio brvnaru.

Dok bi pio kavu, čitao sam vijesti s teleteksta prostoručno napisane fluorescentnim flomasterom po zidovima brvnare. Krajem zime zatekao sam se kako nakon dugo vremena uživam provoditi ovaj naš svakodnevni ritual. Glas iz ladice mi je napomenuo kako bi bilo baš zgodno da svratimo do svjetionika, s obzirom da smo dugo izbivali s tog našeg rajskog punkta. S prvim naznakama proljeća i bljutavim kopnjenjem snijega stavio sam ladicu s glasom u svoj ruksak i zaputio se prema moru. Neobično sretan, zanosila me spoznaja o zajedničkom boravku na našem dijelu obale. Posjeo sam ladicu pored sebe i tako smo dugo promatrali refleksiju ogoljelih krošnji u olovnom zrcalu, te razglabali o disperziji horizonta uslijed jutarnjih magli. Pričali smo o mnogočemu, prisjećali se stvari kada smo bili mlađi i nešto zaigraniji. Jako me nasmijao prisjetivši se dogodovštine iz trećeg razreda srednje škole prilikom koje sam nastavniku iz fizike podmetnuo četiri oraha pod noge njegova stolca poradi sekunde mentalnog sladostrašća. Nakon par sati, primijetio sam da on nekako neuobičajeno previše priča...

Nisam siguran što se desilo, no silueta opomene u mom grudnom košu natjerala me na bijes. Erupciju bezglavog očaja namjeravao sam zatomiti ruševinama svoga bića, no brbljava stara drvena ladica vrištala je siktajućim tonom. Pri jednom iznimnom trenutku trezvenosti shvatio sam da mu je ovo bio jedini način da me po zadnji put pokuša uvjeriti u vjerovanje opsjenama.

Nisam izdržao. Snažno sam ga zahvatio te razbio o susjednu stijenu. Kao na istrošenoj radio kazeti glas je postajao sve izobličeniiji, deformirao se u svim svojim nivoima, te netom gasnuo u dijaboličnom šapatu. Napokon, sasvim iščeznuvši, mislim da sam shvatio zašto je samo ovaj put u bezbroj naših drugih srijeda druženja more bilo sivo, a svjetionik zagasito crn poput apokaliptične utvare koja strši iz oštrog vapnenca.

Neko vrijeme ostao sam sjediti sam. Mrkla tišina sablasne arome sada je gotovo u potpunosti okupirala moj lik. Gubio sam sve osjete koji bi me eventualno nagnali na išta svrsishodno. Pa da, ni krošnje nikad nisu bile ogoljene u ovo doba... Ta gdje je moj prijatelj koji je sanjao slobodu i pučine?! Gdje je nestao njegov providni instinkt za učestalu konzumaciju božanskog? Na periferiji krvno urezanih bora među obrvama postajao sam do kraja svjestan. Bio sam na pomolu, apsolutnom klonuću svega. Grčom unakažen.

Ustavši i posljednji put okrenuvši se k moru, kao da sam vidio koprenu iza koje je vječno sanjao. Tako sam žarko poželio osjetiti sve što sam logikom i razboritošću oduvijek promptno odbijao. Po prvi put u svom životu najdublje sam žudio da moj osmijeh postane tek odraz njegovog. Svaki svoj dan potratio sam pored drugog mene kojem nisam htio vjerovati. Njegov svjetionik se urušio, a na njegovo mjesto došla je neka otužna varka. On je umro u meni prošlo proljeće, a ja sam sa svakim novim sve manje gledao ljude.

O sedmoj obljetnici vlastite samougušenosti lokalni šumari su me zapazili kako potrbuške plutam pokraj napucane ragbi lopte u mirnom proširenju podno obližnjeg brzaca.